

European Union Monitoring Mission (EUMM) in Georgië

Duur: 1 oktober 2008 – 31 januari 2009

Aantal militairen: 2

Onderscheidingen: geen

Dodelijke slachtoffers: geen

Achtergronden

In de nacht van 7 op 8 augustus 2008 viel het Georgische leger de afvallige regio Zuid-Ossetië binnen. Buurland Rusland reageerde prompt met een tegenaanval op twee fronten. Het Russische leger trok op 9 augustus op tegen het Georgische leger in Zuid-Ossetië en ontplooidde tegelijkertijd eenheden in Abchazië, een ander gebied in Georgië dat zich had afgescheiden. Binnen vijf dagen wist het Russische leger, gesteund door Zuid-Ossetische milities, de Georgische krijgsmacht tot de terugtocht te dwingen. Het bezette daarbij enkele strategische bruggenhoofden voorbij de grens van Zuid-Ossetië met Georgië om – naar eigen zeggen – een veiligheidszone te creëren. Het Russische leger bezette ook in het grensgebied van Abchazië en Georgië een veiligheidszone.

De kortstondige oorlog tussen Georgië enerzijds en Abchazië, Zuid-Ossetië en Rusland anderzijds kwam niet als een verrassing. Vooral tussen Georgië en Zuid-Ossetië was de situatie al de hele zomer van 2008 uiterst gespannen. Er waren al verschillende geweldsincidenten geweest, waarbij aan beide zijden ook slachtoffers waren gevallen. De kiem voor het conflict lag in de desintegratie van de voormalige Sovjet-Unie twee decennia eerder. Zuid-Ossetië lag op het grondgebied van de Sovjetrepubliek Georgië, maar zocht, op grond van etnische motieven, aansluiting bij Noord-Ossetië in Rusland. Georgië probeerde, toen het in 1991 onafhankelijkheid verkreeg, de integriteit van haar grondgebied met geweld te behouden, maar zonder succes. Zuid-Ossetië werd weliswaar niet met Noord-Ossetië verenigd, maar sinds 1992 was het *de facto* een onafhankelijke republiek, waar een Russisch-Georgische vredesmacht de status quo bewaarde. In Abchazië zorgden etnische sentimenten in deze periode eveneens voor instabiliteit. Abchazië was oorspronkelijk een autonome republiek binnen Georgië, maar functioneerde na een korte oorlog in feite als een onafhankelijke staat.

De internationale gemeenschap volgde de ontwikkelingen in Georgië op de voet, vanwege de strategische ligging van het land in de regio. Georgië was aspirant-lid van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) en het was tevens van groot belang voor het transport van organische brandstoffen vanuit Rusland. Het belang van Georgië toonde zich in het politieke spel rond het conflict, waarin zowel president D.A. Medvedev (Rusland) als president M. Saakasjvili (Georgië) een escalatie niet schuwde.

De Franse president, N.P.S. Sarkozy, wist op 12 augustus namens de Europese Unie (EU) een verdrag – het zogenoemde Zespuntenplan – te forceren, dat een einde aan de vijandelijkheden moest maken. Nadat enkele gevoeligheden waren weggepoetst in supplementaire verdragen

en de EU een waarnemingsmissie had ontplooid, begon Rusland zijn troepen terug te trekken uit de veiligheidszones. De EU-missie was namelijk voor Rusland een voorwaarde voor terugtrekking.

De status van zowel Zuid-Ossetië als Abchazië bleef een twistpunt. Beide gebieden streefden onafhankelijkheid na. Rusland ondersteunde die ambitie, terwijl de NAVO en de EU-lidstaten zich aan de zijde van Georgië schaarden. De Georgische regering hield vol dat Zuid-Ossetië en Abchazië autonome gebiedsdelen binnen Georgië waren.

Mandaten voor EUMM Georgië

Op 11 september 2008, een maand na ondertekening van het Zespuntenplan, verzocht de Georgische regering de EU een waarnemingsmissie te ontplooiën. Op dat moment waren de voorbereidingen voor de missie al in gang gezet. Een week eerder, op 2 september, gingen kwartiermakers aan het werk in Georgië en de volgende dag bereikte de Raad van de Europese Unie een principeakkoord over een civiele waarnemingsmissie in het kader van het Europees Veiligheids- en Defensie Beleid (EVDB). Na de formele uitnodiging van Georgische zijde werd binnen vier dagen besloten tot instelling van de *EUMM Georgië* (hierna EUMM). De missie zou initieel een jaar duren. De privileges en immuniteiten van de EU-waarnemers werden in een aparte overeenkomst met de Georgische regering geregeld. De EUMM was een waarnemingsmissie. Het mandaat van de missie bestond bovenal uit de controle op de implementatie van het Zespuntenplan. De EU wilde echter met de waarnemingsmissie eveneens een aantal andere zaken bereiken, zoals controle op de naleving van de mensenrechten en toezicht op de werking van het overheidsapparaat, de nutsbedrijven en de infrastructurele knooppunten. Een andere taak van de EUMM was het toezicht op de opvang en repatriëring van vluchtelingen. Ten slotte traden EU-waarnemers op als mediator tussen de verschillende partijen, om het wederzijdse vertrouwen te vergroten. Het mandaat van de EUMM omvatte geen instrumenten om te handhaven.

De EU streefde naar samenwerking met bestaande missies van de NAVO, de Verenigde Naties (VN) en de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) in het land. Laatstgenoemde missie, die al sinds 1992 bestond, werd in januari 2009 niet verlengd vanwege de politieke onenigheid met Rusland over de status van Abchazië. De NAVO-missie bood, indien nodig, medische ondersteuning en hulp bij het ruimen van explosieven.

De Nederlandse bijdrage aan EUMM Georgië

Het hoofdkwartier van de EUMM was gevestigd in de Georgische hoofdstad Tbilisi. Op enkele locaties in de veiligheidszones bij Abchazië en Zuid-Ossetië werd een zogenoemd *field office* ingericht. In Tbilisi was eveneens een *field office*. Laatstgenoemd kantoor was mobiel en kon worden ingezet op plaatsen waar aanvullende capaciteit nodig was. In Brussel was voorts een kantoor gevestigd waarvandaan de missie werd ondersteund.

De lidstaten van de EU leverden in totaal ruim tweehonderd waarnemers voor de EUMM. De

Nederlandse regering besloot op 19 september een bijdrage te leveren. Het was de bedoeling dat de waarnemers al op 1 oktober 2008 met de werkzaamheden aanvingen. Dat was kort dag. In afwachting van een reguliere bijdrage zond Nederland alvast negen personen – zeven burgers en twee marechaussees – met gepantserde voertuigen en verdere uitrusting naar Georgië. Dit was een tijdelijke oplossing. Acht van hen werden georganiseerd in twee waarnemingsteams, elk bestaande uit een marechaussee en drie civiele specialisten, en op het hoofdkwartier in Tbilisi werd een politiek adviseur gestationeerd. De waarnemers vertrokken op 26 september. De beide waarnemingsteams werden vier dagen later ontplooid in de veiligheidszone bij Zuid-Ossetië. De EUMM was op 1 oktober operationeel. Het reguliere team vertrok begin 2009 richting Georgië. Het bestond uitsluitend uit burgers. Het tijdelijke team droeg op 31 januari de werkzaamheden over. Daarmee eindigde de militaire bijdrage aan de EUMM. De waarnemers van de EUMM opereerden vanaf die datum niet meer in nationaal, maar in multinationalaal verband.

Geactualiseerd: 15 april 2010